

พืชอาหารผึ้ง

กลุ่มศึกษาและสัตววิทยา
สำนักวิจัยพัฒนาการอารักขาพืช
กรมวิชาการเกษตร

พืชอาหารผึ้ง เป็นปัจจัยสำคัญในการเลี้ยงผึ้ง พืชแต่ละชนิดให้น้ำหวานและ/หรือเกสร ในปริมาณที่แตกต่างกัน ผู้เลี้ยงจะต้องคำนึงถึงพืชอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อผึ้ง

อาหารของผึ้งมี 2 ชนิด คือ น้ำหวานจากดอกไม้ และเกสรดอกไม้

น้ำหวานจากดอกไม้ เป็นอาหารประเภทคาร์โบไฮเดรต ที่ให้พลังงานแก่ผึ้ง

เกสรดอกไม้ เป็นอาหาร ประกอบด้วย โปรตีน วิตามิน ไขมัน เกลือแร่ชนิดต่างๆ สำหรับเลี้ยงตัวอ่อน และนางพญาผึ้ง ตลอดจนการผลิตไรย์ล เยลลี หรือนมผึ้ง

น้ำหวานและเกสรจากดอกไม้ที่ผึ้งเก็บสะสมไว้ในรวงรัง เมื่อมีปริมาณอาหารมากเกินไป ผู้เลี้ยงผึ้งก็สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิต คือ น้ำผึ้งและเกสรได้

แหล่งพืชอาหารผึ้ง

แหล่งที่เลี้ยงผึ้งได้ดี คือ บริเวณที่มีพืชพันธุ์ไม้ที่ออกดอก มีน้ำหวานและเกสรในปริมาณมากตลอดทั้งปี พืชออกดอกหนาแน่น และดอกบานติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน

ปัจจัยที่ควรทราบเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่จะเลี้ยงผึ้ง

1. ชนิดของพืชที่ให้น้ำหวานหรือเกสร และช่วงระยะเวลาบานของดอกไม้
2. การบานของดอกไม้มีมากน้อยเพียงใด เพียงพอสำหรับใช้เป็นอาหารของผึ้งหรือไม่
3. ระยะทางระหว่างที่ตั้งรังผึ้งและแหล่งพืชอาหาร ควรอยู่ในระยะไมไกลนัก (2-3 กิโลเมตรเป็นระยะที่เหมาะสม) เพราะผึ้งงานสามารถบินไปเก็บอาหารได้โดยไม่ต้องใช้พลังงานมากเกินไป

น้ำหวานจากพืชแต่ละชนิดจะมี สี กลิ่น รส ที่แตกต่างกัน ดังนั้น ผู้เลี้ยงผึ้งสามารถเลือกเวลา และสถานที่ที่จะนำรังผึ้งเข้าไปตั้ง เพื่อเก็บน้ำหวานตามชนิดของพืชที่ต้องการ

ตารางรายชื่อพืชอาหารของผึ้งที่สำคัญบางชนิด

ชื่อพืช	ช่วงดอกไม้บาน												ประโยชน์ต่อผึ้ง	
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	น้ำหวาน	เกสร
ข้าวโพด													-	++
ขี้เหล็ก													+	+
ชมพู่													+	+
หญ้ากำมะหยี่													-	++
ดาวกระจาย													+	+
หญ้าตีนตุ๊กแก													+	++
แตงกวา													+	+
บัวหลวง													+	+
ฟักทอง													+	-
มะพร้าว													++	+
แคแสด													+	-
สาบเสือ													++	+
จี่													++	+
นุ่น													++	++
มะม่วง													+	+
ยางพารา													++	+
ลิ้นจี่													++	+
ทานตะวัน													++	++
เงาะ													++	+
ลำไย													++	+
มะกอกน้ำ													++	-
กระถินนา													-	+
งา													++	+
พุทรา													+	+
โมยราบยักษ์													-	++

- พืชที่มีปริมาณน้ำหวาน/เกสร น้อย + พืชที่มีปริมาณน้ำหวาน/เกสร ปานกลาง ++ พืชที่มีปริมาณน้ำหวาน/เกสร มาก

หมายเหตุ: ช่วงการออกดอกของพืชอาจแตกต่างกันตามสภาพภูมิอากาศและพื้นที่

ชนิดพืชอาหารของผึ้ง

จำแนกได้ดังนี้

1. พืชที่มีปริมาณน้ำหวานมากแต่เกสรน้อย เช่น ลิ้นจี่ ลำไย สدابเสื่อ มะกอกน้ำ มันสำปะหลัง เป็นต้น
2. พืชที่มีปริมาณเกสรมากแต่น้ำหวานน้อย เช่น ข้าวโพด พืชตระกูลหญ้า หญ้าตีนตุ๊กแก โสนขน เป็นต้น
3. พืชที่ให้ทั้งน้ำหวานและเกสรในปริมาณสมดุล เช่น นุ่น ทานตะวัน เป็นต้น

พืชอาหารกับการจัดการรังผึ้ง

ในการเลี้ยงผึ้ง ผู้เลี้ยงไม่จำเป็นต้องลงทุนปลูกพืชเพื่อเป็นอาหารของผึ้ง เพราะผลตอบแทนที่ได้ไม่คุ้มทุน นอกจากปลูกพืชเพื่อวัตถุประสงค์อื่น และเลี้ยงผึ้งเป็นผลพลอยได้ ผู้เลี้ยงอาจนำรังผึ้งเข้าไปตั้งในแหล่งที่มีดอกไม้บาน และทำการย้ายรังผึ้งไปตามฤดูกาลบานของดอกไม้แต่ละชนิด

สรุป

ผู้เลี้ยงผึ้งควรทราบชนิดพืชอาหารที่สำคัญของผึ้ง ประโยชน์ที่ผึ้งจะได้รับจากน้ำหวานและเกสรดอกไม้ ช่วงการบานของดอกไม้ ก็จะสามารถจัดการรังผึ้งและกำหนดระยะเวลาที่จะนำรังผึ้งเข้าไปตั้งในแหล่งพืชอาหารที่เหมาะสม ผลตอบแทนจากการเลี้ยงผึ้งจึงจะคุ้มทุน

กลุ่มงานผึ้งและแมลงอุตสาหกรรม
กลุ่มกีฏและสัตววิทยา สำนักวิจัยพัฒนาการอารักขาพืช
กรมวิชาการเกษตร เขตจตุจักร
กรุงเทพฯ 10900 โทร. 0-2579-7579

พิมพ์ : ครั้งที่ 1, พ.ศ. 2548
จำนวน : 2,000 ฉบับ
พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
79 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร
กรุงเทพฯ 10900

